

שתי קדושות

פרשת "שלח" עוסקת במרגלים ששלח משה לארץ ישראל לברר מה צפוי לעם עם כניסתו לארץ המובטחת. כמו מפרשות אחרות המספרות על 40 שנות הגדודים במדבר, גם מפרשת השבוע עולה המתח ששרר בין העם לבין מנהיגו.

מרגע שיצאו ממצרים לא חדלו אבותינו לקטור נכון, מדווחים המרגלים למשה, הארץ זבת חלב ודבש, אבל "ארץ אוכלת יושביה היא" – מילים שעודן אקטואליות אחרי אלפי שנים. וכך גם נושא רשימה זו: המושג הטוען – קדושה.

בסיום הפרשה, בלי קשר לסיפור המרגלים, משובצים לפתע ארבעה פסוקים העוסקים במצוות ציצית: "דבר אל בני ישראל", מורה הקב"ה למשה, "ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם". מדוע ציצית? כדי שאנשים יראו אותה, יזכרו במצוות התורה וכתוצאה מכך: "ועשייתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוהיכם".

מילת המפתח היא "והייתם" – בלשון עתיד: תהיו קדושים. פסוקים אחרים לאחר מכן, בפתח פרשת השבוע הבא, "קורח", שבה ומופיעה המילה "קדושים", אבל הפעם בלשון הווה. קורח וחבריו מתקוממים נגד הנהגתם של משה ושל אחיו אהרן ומתריסים כלפיהם: "רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים, ובתוכם ה', ומדוע תתנשא על קהל ה'?"

ובכן, שתי קדושות לפנינו: הקדושה של פרשת ציצית ("והייתם קדושים") והקדושה שקורח מנופף בה ("כל העדה כולם קדושים"). וההבדל בין שתי קדושות אלה, כתב ישעיהו ליבוביץ, הוא ההבדל שבין אמונה לבין עבודת אלילים. הקדושה האמורה בפרשת ציצית אינה עובדה אלא משימה: היא דורשת מן האדם לעמול כדי להגיע לאותה מדרגת קדושה, שספק אם היא ניתנת להשגה, בוודאי לא באופן קבוע. לא מובטח למי תאמץ דבר, זולת המסע עצמו שהוא העיקר, גם אם לא מגיעים לתוצאה.

במקורות נאמר שיש להירבק במידותיו של הבורא: הוא קדוש – אף אתם תהיו קדושים. האם הכוונה היא להיות אל־אנושי? ל־עתי, להפך: להיות אנושי ללא הפסקה. דווקא אז גדל הסיכוי להתקרב למדרגה האידילית של קדושה.

בתודעה הרתית של קורח, הקדושה אינה יעד להשגה שכן היא כבר קיימת: היא הוענקה לנו מעצם היותנו בני עם ישראל. יהודים קדושים באשר הם שייכים לעם סגולה. הקדושה הקורחית משחררת מאחריות ומן הצורך להתאמץ. ומי שסובר כי הקדושה מצויה בדי־אן־איי שלו – ממילא גם צודק תמיד. אלא ש"מן המקום שבו אנו צודקים", כפי שכתב המשורר יהודה עמיחי, "לא יצמחו לעולם פרחים באביב. המקום שבו אנו צודקים הוא רמוס וקשה כמו חצר".

המושג קדושה יוחס מתמיד לא רק לאנשים. ברורנו הוא מצוי בתשתיתה של מחלוקת קשה על שטחי הארץ. הקו המרכזי בהגות היהודית מדורי דורות מציג את הארץ כקדושה מעצם נתינתה לעם ישראל בהבטחה האלוהית. אבל יש גם דעה אחרת, שאותה נהג ישעיהו ליבוביץ לצטט, זו של מאיר שמחה הכהן מדווינסק, רב והוגה מתחילת המאה הקודמת.

ר' מאיר שמחה תהה מדוע שבר משה רבנו את לוחות הברית כשירד מהר סיני וראה את העם סוגר לעגל הזהב. הרי הלוחות "מעשה אלוהים הם" – הייתכן שמשה ניפץ חפץ כה קדוש? ותשובתו: ירושלים, המקדש, המשכן ולוחות הברית אינם קדושים בפני עצמם. הם קדושים רק כאשר מי שמשתמש בהם ומהלך בהם נוהג בקדושה. אבל אם מפרים את מצוות התורה, הוסרה מהם הקדושה "והמה ככלי חול".

במילים צלולות ונועזות מסכם ר' מאיר שמחה את דעתו, שלא רבים בציבור הדתי מזדהים איתה כיום: "אין שום עניין קדוש בעולם... רק השם יתברך שמו הוא קדוש... כי אין בנברא קדושה בעצם, רק מצד שמירת התורה כפי רצון השם יתברך".

עו"ד בני דון־יחיא, מומחה לדיני משפחה, נחב ספרים בתחום טיסוהו